

Auditorlara sifarişçi və benefisiar mülkiyyətçilərin eyniləşdirilməsi, verifikasiyasına dair metodik göstəriş

Mündəricat

1. Ümumi müddəalar
2. Anlayışlar
3. Metodik göstərişin məqsədi
4. Sifarişçinin və benefisiarın eyniləşdirilməsi və verifikasiyası
 - 4.1. Sifarişçinin və benefisiarın eyniləşdirilməsi halları
 - 4.2. Hüquqi şəxsin eyniləşdirilməsi
 - 4.3. Fiziki şəxsin eyniləşdirilməsi
 - 4.4. Sifarişçi və benefisiar barəsində əldə olunmuş eyniləşdirmə məlumatlarının verifikasiyası
5. Benefisiarın eyniləşdirilməsi və verifikasiyası:
6. Yüksək riskli əməliyyatlara dair əlavə eyniləşdirmə tədbirləri
7. Əlavə eyniləşdirmə tədbirləri
8. Digər müddəalar*5ar

1. Ümumi müddəalar

Metodik göstəriş "Cinayət yolu ilə əldə edilmiş pul vəsaitlərinin və ya digər əmlakın leqallaşdırılmasına və terrorçuluğun maliyyələşdirilməsinə qarşı mübarizə haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununa (bundan sonra - PL/TMM Qanunu), "Cinayət yolu ilə əldə edilmiş pul vəsaitlərinin və ya digər əmlakın leqallaşdırılmasına və terrorçuluğun maliyyələşdirilməsinə qarşı mübarizəyə dair 2017–2019-cu illər üçün Milli Fəaliyyət Planı"na, Azərbaycan Respublikasında auditor xidmətinin inkişaf Konsepsiyası"na (2012-2020-ci illər), "Auditor xidməti haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununa, Beynəlxalq Audit Standartlarının (BAS) tələblərinə və "Peşəkar Mühasiblərin Etika Məcəlləsi"nin müddəalarına uyğun olaraq və Azərbaycan Respublikasının Auditorlar Palatasının 2017-ci il üzrə iş planının 1. 14-cü " Auditor fəaliyyəti ilə əlaqədar proqramlar, təlimatlar, tövsiyələr və metodik göstərişlərin hazırlanması" bəndinin icra edilməsi məqsədilə hazırlanmışdır.

2. Anlayışlar

Bu metodik göstərişdə istifadə edilmiş əsas anlayışlar aşağıdakı mənaları ifadə edir:

2.1. cinayət yolu ilə əldə edilmiş pul vəsaitləri və ya digər əmlak - Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsində təsbit edilmiş cinayətlərin törədilməsi nəticəsində birbaşa və ya dolayı yolla əldə olunmuş hər hansı pul vəsaitləri, daşınar və ya daşınmaz, maddi və ya qeyri-maddi əmlak, mülkiyyət hüquqlarını təsdiq edən hüquqi sənədlərdir;

2.2. cinayət yolu ilə əldə edilmiş pul vəsaitlərinin və ya digər əmlakın leqallaşdırılması - cinayət yolu ilə əldə edildiyini bilə-bilə pul vəsaitləri və ya digər əmlakın əldə edilməsinin həqiqi mənbəyini gizlətmək və ya cinayət törətmiş şəxsin məsuliyyətdən yayınması üçün ona kömək etmək məqsədilə belə pul vəsaitlərinin və ya digər əmlakın konversiyası və ya köçürülməsi, yaxud həmin məqsədlərlə cinayət yolu ilə əldə edilmiş pul vəsaitlərindən və ya digər əmlakdan istifadə etməklə maliyyə əməliyyatlarının və ya digər əqdlərin həyata keçirilməsi, yaxud cinayət yolu ilə əldə edildiyini bilə-bilə pul vəsaitləri və ya digər əmlakın həqiqi xarakterinin, mənbəyinin, yerinin, onlara sərəncam verilməsinin, onların yerdəyişməsinin, belə pul vəsaitləri və ya digər əmlaka olan

hüquqların və ya onların kimə məxsus olmasının ört-basdır edilməsi və ya gizlədilməsidir;

2.3.pul vəsaitləri və ya digər əmlakla əməliyyat - pul vəsaitləri və ya digər əmlakla bağlı mülki hüquqların əldə edilməsi, həyata keçirilməsi, dəyişdirilməsi və ya onlara xitam verilməsinə yönəlmiş əməllərdir;

2.4.monitorinq - pul vəsaitləri və ya digər əmlakla aparılmış əməliyyatlar barədə monitorinq iştirakçıları, auditorlar və ya nəzarət orqanları tərəfindən təqdim edilən, eləcə də mənbəyi məlum digər məlumatlar əsasında maliyyə monitorinqi orqanı tərəfindən həyata keçirilən nəzarət tədbirləridir;

2.5.sifarişçi - audit olunan, əlaqəli auditor xidməti göstərilən və/və ya pul vəsaitləri və ya digər əmlakla əlaqədar əməliyyatın həyata keçirilməsinə dair auditorların hər hansı xidmətindən daimi və ya qeyri-müntəzəm istifadə edən fiziki və ya hüquqi şəxs, xarici hüquqi şəxsin filial və nümayəndəliyidir;

2.6.benefisiar - pul vəsaitləri və ya digər əmlakla əlaqədar əməliyyatlardan son nəticədə iqtisadi və ya hər hansı digər fayda əldə edən fiziki və ya hüquqi şəxs, habelə xeyrinə əqdlərin həyata keçirildiyi hüquqi şəxsin əsl sahibi və ya sifarişçiyə nəzarəti həyata keçirən fiziki şəxsdir;

2.7.eyniləşdirmə - şəxsin qanunla müəyyən edilmiş qaydada tanınmasıdır;

2.8.verifikasiya - eyniləşdirilmiş şəxsin digər sənədlər və mənbəyi məlum olan digər məlumatlar əsasında yoxlanılmasıdır.

2.9.digər ifadələr - PL/TMM Qanunu ilə müəyyən olunmuş mənaları ifadə edir.

3.Metodik göstərişin məqsədi

Metodik göstəriş PL/TM ilə bağlı əməllərin aşkar edilməsi və qarşısının alınması məqsədilə pul göstərişləri və ya digər əmlakla əməliyyat həyata keçirən Azərbaycan Respublikasının vətəndaşları, əcnəbilər, vətəndaşlığı olmayan şəxslər, hüquqi şəxslər, habelə Azərbaycan Respublikasının ərazisində pul göstərişləri və ya digər əmlakla əməliyyatların auditinin aparılması ilə bağlı auditorların fəaliyyətini tənzimləyir.

4.Sifarişçinin və benefisiarın eyniləşdirilməsi və verifikasiyası

4.1. Sifarişçinin və benefisiarın eyniləşdirilməsi halları

4.1.2.Auditorlar sifarişçinin və benefisiarın eyniləşdirilməsi, verifikasiyası tədbirlərini yerinə yetirməlidirlər.

4.1.3.Auditorlar aşağıdakı hallarda sifarişçinin və benefisiarın eyniləşdirilməsi üçün tədbirlər görməlidir:

4.1.3.4. işgüzar münasibətlər yaradılmasından əvvəl;

4.1.3.5. on beş min manat məbləğində və ya bundan artıq məbləğdə həyata keçirilməsi gözlənilən hər hansı birdəfəlik əməliyyatdan əvvəl (bu hala həmçinin limit çərçivəsində həyata keçirilərək bir-biri ilə əlaqəsi olan və ümumi məbləği limitdən artıq olan bir neçə əməliyyat aiddir);

4.1.3.6. məbləğindən asılı olmayaraq, hesab açılmadan həyata keçirilməsi gözlənilən pul köçürməsindən əvvəl;

4.1.3.7. pul göstəricilərinin və ya digər əmlakın leqallaşdırılması və ya terrorçuluğun maliyyələşdirilməsi ilə bağlı olmasına şübhə və ya belə şübhə üçün kifayət qədər əsaslar yaradan hallar olduqda;

4.1.3.8. sifarişçi və ya benefisiarla bağlı əvvəllər təqdim edilmiş eyniləşdirmə məlumatlarının doğru olmadığı aşkarlandıqda.

4.2. Hüquqi şəxsin eyniləşdirilməsi

Hüquqi şəxsin eyniləşdirilməsi onun nizamnaməsinin və dövlət qeydiyyatına alınması haqqında sənədin notariat qaydasında təsdiq olunmuş surəti əsasında aparılır. Auditorlar hüquqi şəxsin adından çıxış edən səlahiyyətli nümayəndədən notariat qaydasında təsdiq olunmuş etibarnaməni tələb etməli və səlahiyyətli nümayəndənin

eyniləşdirilməsi və verifikasiyası üçün tədbirlər görməlidir. Auditorlar hüquqi şəxsin nizamnaməsi və dövlət qeydiyyatına alınması haqqında sənəd əsasında hüquqi şəxsin hüquqi ünvanım, təşkilati-hüquqi formasını, təsisçilərin adını, həmçinin hüquqi şəxsin hüquqi statusunu müəyyən etməlidirlər.

4.3. Fiziki şəxsin eyniləşdirilməsi

4.3.1. Fiziki şəxsin eyniləşdirilməsi şəxsiyyəti təsdiq edən sənəd əsasında aparılır.

4.3. 2. Hüquqi şəxs yaratmadan sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olan fiziki şəxsin eyniləşdirilməsi şəxsiyyəti təsdiq edən sənəd və müvafiq vergi orqanı tərəfindən verilmiş şəhadətnamə əsasında aparılır.

4.3.3. Eyniləşdirmə üçün təqdim olunan şəxsiyyəti təsdiq edən sənədin surəti, habelə müvafiq vergi orqanı tərəfindən verilmiş şəhadətnamənin, nümayəndənin səlahiyyətlərini təsdiq edən etibarnamənin, notariat qaydasında təsdiq olunmuş hüquqi şəxsin nizamnaməsinin və dövlət qeydiyyatına alınması haqqında sənədin surətləri monitorinq iştirakçısında saxlanılmalıdır.

4.4. Sifarişçi və benefisiar barəsində əldə olunmuş eyniləşdirmə məlumatlarının verifikasiyası

Auditorlar PL/TMM Qanunun 9.2-ci maddəsində nəzərdə tutulan hallarda etibarlı mənbələr vasitəsilə sifarişçi və benefisiar barəsində əldə olunmuş eyniləşdirmə məlumatlarının verifikasiyası üçün tədbirlər görməlidir. Auditorlar hüquqi şəxs olan sifarişçinin səhmdarlarının və hüquqi şəxsin rəhbərliyinin müəyyən edilməsi üçün tədbirlər görməlidir. Auditorlar hüquqi şəxs olan sifarişçiyə nəzarəti həyata keçirən, hüquqi şəxsin əsl sahibi olan və ya son nəticədə hüquqi şəxsə nəzarəti həyata keçirən fiziki şəxslərin müəyyən edilməsi üçün də tədbirlər görməlidir.

4.4.1. Hüquqi şəxsin verifikasiyası üçün tətbiq edilən tədbirlər aşağıdakılardır:

4.4.1.1. hüquqi şəxsin təqdim etdiyi məlumatların hüquqi şəxslərin dövlət reyestrinə daxil edilən məlumatlarla üzləşdirilməsi;

4.4.1.2. hüquqi şəxsin fəaliyyəti barədə kütləvi informasiya vasitələrindən, internet informasiya ehtiyatlarından və ya rəsmi nəşrlərdən məlumatların əldə olunması;

4.4.1.3. əldə olunan yeni məlumatların əvvəllər təqdim edilmiş eyniləşdirmə məlumatları ilə üzləşdirilməsi.

4.4.2. Fiziki şəxsin verifikasiyası üçün tətbiq edilən tədbirlər aşağıdakılardır:

4.4.2.1. doğum haqqında şəhadətnamə, pasport, sürücülük vəsiqəsi və ya digər rəsmi sənəd əsasında doğum tarixinin təsdiqlənməsi;

4.4.2.2. mənzil-kommunal xidməti və ya qeyri-yaşayış sahələrindən istismar haqqı üçün mədaxil qəbzləri, yaxud mülkiyyət hüququnun dövlət qeydiyyatına alınması haqqında daşınmaz əmlakın dövlət reyestrindən çıxarış, order, icarə və ya kirayə müqaviləsi əsasında yaşayış yeri üzrə qeydiyyatın təsdiqlənməsi.

4.5. Auditor xidməti göstərən şəxslər sifarişçinin onlarla işgüzar münasibətlərinin məqsədi və mahiyyəti barədə məlumatı sifarişçidən əldə etməlidirlər. Sifarişçinin işgüzar münasibətləri və həyata keçirilmiş əməliyyatlarına dair əldə olunmuş məlumatlar mütəmadi qaydada yenilənməlidir.

4.6. Əldə edilmiş məlumatların mütəmadi qaydada yenilənməsini təmin etmək üçün aşağıdakı tədbirlər görülür:

4.6.1. həyata keçirilmiş əməliyyatın sifarişçi, onun sahibkarlıq fəaliyyəti və göstərişlərinin mənbəyi barədə məlumatlara uyğun gəlməsinin təmin edilməsi məqsədilə həmin əməliyyatın təhlili;

4.6.2 yüksək riskli sifarişçilər və ya işgüzar münasibətlər barədə mövcud olan məlumatların tədqiq edilməsi yolu ilə sifarişçinin eyniləşdirilməsinə dair əldə olunmuş məlumatların və sənədlərin vaxtaşırı yeniləşdirilməsi.

5. Benefisiarın eyniləşdirilməsi və verifikasiyası:

Auditor xidməti göstərən şəxslər hüquqi şəxs olan sifarişçiyə nəzarəti həyata keçirən, hüquqi şəxsin əsl sahibi olan və ya son nəticədə hüquqi şəxsə nəzarəti həyata keçirən fiziki şəxslərin müəyyən edilməsi istiqamətində zəruri tədbirləri yerinə yetirməlidirlər. Benefisiarın müəyyən edilməsi üzrə tədbirlər heç bir halda hər hansı bir hüquqi şəxsin sifarişçinin benefisiarı olduğunun bəyan edilməsi ilə tamamlanmış hesab edilmir. Əgər sifarişçinin benefisiarının müəyyən edilməsi üzrə tədbirlər sonda hər hansı hüquqi şəxsə çıxarsa, o zaman məhz həmin hüquqi şəxsə nəzarəti həyata keçirən, onun əsl sahibi olan fiziki şəxs sifarişçinin benefisiarı hesab edilməlidir.

6. Yüksək riskli əməliyyatlara dair əlavə eyniləşdirmə tədbirləri

PL/TMM Qanunun 9-cu maddəsində nəzərdə tutulan eyniləşdirmə və verifikasiya tədbirləri ilə yanaşı, Auditorlaraşağıdakı yüksək riskli əməliyyatlara dair əlavə eyniləşdirmə tədbirlərini tətbiq etməlidir:

- 6.1. qeyri-rezident sifarişçilərlə əməliyyatlar;
- 6.2. pul vəsaitlərinin, qiymətli kağızların və ya digər əmlakın idarə olunması həvalə olunmuş hüquqi şəxslərlə əməliyyatlar;
- 6.3. nominal saxlayıcı olan və ya sənədli adsız səhmlər buraxmış hüquqi şəxslərlə əməliyyatlar;
- 6.4. xarici banklarla müxbir hesablan vasitəsilə həyata keçirilən əməliyyatlar;
- 6.5. PL/TMM Qanunun 7.2-ci maddəsində nəzərdə tutulan əməliyyatlar.

7. Əlavə eyniləşdirmə tədbirləri

Auditorlar tərəfindən tətbiq olunan əlavə eyniləşdirmə tədbirləri aşağıdakılardır:

- 7.1. hesabların və işgüzar əlaqələrin yoxlanması və ya digər üsullarla əməliyyatın həyata keçirilməsi məqsədinin və əməliyyatın mahiyyətinin aydınlaşdırılması;
- 7.2. hüquqi şəxs olan sifarişçinin səhmdarlarının və onların iştirak paylarının öyrənilməsi;
- 7.3. digər etibarlı mənbələr vasitəsilə sifarişçi, benefisiar və əgər mümkündürsə, pul vəsaitlərinin və ya digər əmlakın mənbəyi barədə daha dəqiq məlumatların əldə edilməsi və üzləşdirilməsi.

8. Digər müddəalar

Auditorlar sifarişçinin və benefisiarın eyniləşdirilməsi, verifikasiyası tədbirlərini yerinə yetirən zaman cinayət yolu ilə əldə edilmiş pul göstərişlərinin və ya digər əmlakın leqallaşdırılmasında, terrorçuluğun maliyyələşdirilməsində, transmilli mütəşəkkil cinayətkarlığı, habelə silahlı separatizmi, ekstremizmi və muzdluluğu dəstəkləməkdə, narkotik vasitələrin və ya psixotrop maddələrin qanunsuz dövriyyəsində iştirakı ehtimal olunan, maliyyə əməliyyatlarının aparılması zamanı eyniləşdirmə məlumatlarının açıqlanması tələb olunmayan dövlətlərin (ərazilərin) siyahısını diqqət mərkəzində saxlamalıdırlar. Həmin siyahını Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Bazarlarına Nəzarət Palatasının rəsmi internet sahifəsindən əldə etmək olar:

8.1. Dövlətlər üzrə <http://www.fiu.az/aze/wp-content/uploads/2014/10/qara-siyahi.pdf>.

8.2. Fiziki şəxslər üzrə <http://www.fiu.az/aze/sanksiya-tetbiq-olunmali-shexsler/>
<http://www.fiu.az/aze/umumi-siyahi/>

**Sədrin elmi-metodik
məsələlər üzrə müşaviri**

Nəcəf Talıbov

